

DISPENSA 5AC

Andrea Vaccaro

Anno scolastico 2025–2026

Indice

CAPITVLVM I — LUCANO	2
1 Lucano <i>Bellum Civile</i> I, 1-32	2
2 Lucano <i>Bellum Civile</i> I, 126-157	3
3 Lucano <i>Bellum Civile</i> IX, 980-986	4
CAPITVLVM II — PETRONIO	5
4 Petronio- <i>Satyricon</i> 111-112	5
CAPITVLVM III — MARZIALE	7
5 Marziale <i>Epigrammata</i> I, 4	7
6 Marziale <i>Epigrammata</i> I, 47	7
7 Marziale <i>Epigrammata</i> X, 4	7
CAPITVLVM IV — QUINTILIANO	8
8 Quintiliano - <i>Institutio oratoria</i> II, 10, 1-7	8
CAPITVLVM V — TACITO	9
9 Tacito - <i>Agricola</i> 30	9
10 Tacito - <i>Annales</i> 1,1	9
11 Tacito - <i>Historiae</i> 1,1	10
12 Tacito - <i>Germania</i> 18,1 - 20,2	10
CAPITVLVM VI — APULEIO	12
13 Apuleio - <i>Metamorphoses</i> 3, 24-25	12

1 Lucano *Bellum Civile* I, 1-32

PROEMIO DELLA *PHARSALIA* (PAG. I67 E SS.)

1	<i>Bella per Emathios plus quam civilia campos</i>	
2	<i>Iusque datum sceleri canimus, populumque potentem</i>	
3	<i>In sua victrici conversum viscera dextra,</i>	
4	<i>Cognatasque acies, et rupto foedere regni,</i>	
5	<i>Certatum totis concussi viribus orbis</i>	5
6	<i>In commune nefas, infestisque obvia signis</i>	
7	<i>Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.</i>	
8	<i>Quis furor, o cives, quae tanta licentia ferri,</i>	
9	<i>Gentibus invisus Latium praebere cruorem?</i>	
10	<i>Cumque superba foret Babylon spolianda tropaeis</i>	10
11	<i>Ausoniis, umbraque erraret Crassus inulta,</i>	
12	<i>Bella geri placuit nullos habitura triumphos?</i>	
13	<i>Heu quantum terrae potuit pelagique parari</i>	
14	<i>Hoc, quem civiles hauserunt, sanguine, dextrae,</i>	
15	<i>Unde venit Titan, et nox ubi sidera condit,</i>	15
16	<i>Quaque dies medius flagrantibus aestuat horis,</i>	
17	<i>Et qua bruma, rigens ac nescia vere remitti,</i>	
18	<i>Adstringit Scythico glaciale frigus pontum!</i>	
19	<i>Sub iuga iam Seres, iam barbarus isset Araxes,</i>	
20	<i>Et gens si qua iacet nascenti conscia Nilo.</i>	20
21	<i>Tunc, si tantus amor belli tibi, Roma, nefandi,</i>	
22	<i>Totum sub Latias leges cum miseris orbem,</i>	
23	<i>In te verte manus: nondum tibi defuit hostis.</i>	
24	<i>At nunc semirutis pendent quod moenia tectis</i>	
25	<i>Urbibus Italiae, lapsisque ingentia muris</i>	25
26	<i>Saxa iacent, nulloque domus custode tenentur</i>	
27	<i>Rarus et antiquis habitator in urbibus errat,</i>	
28	<i>Horrida quod dumis multosque inarata per annos</i>	
29	<i>Hesperia est, desuntque manus poscentibus arvis,</i>	
30	<i>Non tu, Pyrrhe ferox, nec tantis cladibus auctor</i>	30
31	<i>Poenus erit: nulli penitus discindere ferro</i>	
32	<i>Contigit: alta sedent civilis vulnera dextrae.</i>	

2 Lucano *Bellum Civile* I, 126-157

LA QUERCUS E IL FULMEN

33 <i>Quis iustius induit arma,</i>	
34	<i>Scire nefas: magno se iudice quisque tuetur:</i>	
35	<i>Victrix caussa deis placuit, sed victa Catoni</i>	
36	<i>Nec coiere pares: alter, vergentibus annis</i>	
37	<i>In senium, longoque togae tranquillior usu,</i>	130
38	<i>Dedidicit iam pace ducem; famaeque petitor,</i>	
39	<i>Multa dare in vulgus; totus popularibus auris</i>	
40	<i>Impelli, plausuque sui gaudere theatri:</i>	
41	<i>Nec reparare novas vires, multumque priori</i>	
42	<i>Credere fortunae. Stat magni nominis umbra:</i>	135
43	<i>Qualis frugifero quercus sublimis in agro,</i>	
44	<i>Exuvias veteres populi sacrataque gestans</i>	
45	<i>Dona ducum, nec iam validis radicibus haerens,</i>	
46	<i>Pondere fixa suo est; nudosque per aera ramos</i>	
47	<i>Effundens, trunco, non frondibus, efficit umbram;</i>	140
48	<i>Et quamvis primo nutet casura sub Euro,</i>	
49	<i>Tot circum silvae firmo se robore tollant,</i>	
50	<i>Sola tamen colitur. Sed non in Caesare tantum</i>	
51	<i>Nomen erat, nec fama ducis: sed nescia virtus</i>	
52	<i>Stare loco: solusque pudor, non vincere bello.</i>	145
53	<i>Acer et indomitus; quo spes, quoque ira vocasset,</i>	
54	<i>Ferre manum, et numquam temerando parcere ferro:</i>	
55	<i>Successus urgere suos, instare favori</i>	
56	<i>Numinis: impellens, quidquid sibi, summa petenti,</i>	
57	<i>Obstaret, gaudensque viam fecisse ruina.</i>	150
58	<i>Qualiter expressum ventis per nubila fulmen</i>	
59	<i>Aetheris impulsu sonitu mundique fragore</i>	
60	<i>Emicuit, rupitque diem, populosque paventes</i>	
61	<i>Terruit, obliqua praestringens lumina flamma.</i>	
62	<i>In sua templa furit: nullaque exire vetante</i>	155
63	<i>Materia, magnamque cadens, magnamque revertens</i>	
64	<i>Dat stragem late, sparsosque recolligit ignes.</i>	

3 Lucano *Bellum Civile* IX, 980-986

IL TITOLO DEL POEMA

65	<i>O sacer et magnus vatum labor, omnia fato</i>	980
66	<i>Eripis, et populis donas mortalibus aevum.</i>	
67	<i>Invidia sacrae, Caesar, ne tangere fama:</i>	
68	<i>Nam, si quid Latiis fas est promittere Musis,</i>	
69	<i>Quantum Smyrnaei durabunt vatis honore,</i>	
70	<i>Venturi me teque legent: Pharsalia nostra</i>	985
71	<i>Vivet, et a nullo tenebris damnabimur aevo.</i>	

4 Petronio- *Satyricon* 111-112

LA MATRONA DI EFESO (PAG. 256 E SS.)

72 [111] “*Matrona quaedam Ephesi tam notae erat pudicitiae, ut*
 73 *vicinarum quoque gentium feminas ad spectaculum sui evocaret.*
 74 *Haec ergo cum virum extulisset, non contenta vulgari more funus*
 75 *passis prosequi crinibus aut nudatum pectus in conspectu frequentiae*
 76 *plangere, in conditorium etiam prosecuta est defunctum, positum-*
 77 *que in hypogaeo Graeco more corpus custodire ac flere totis noctibus*
 78 *diebusque coepit. Sic afflictantem se ac mortem inedia persequen-*
 79 *tem non parentes potuerunt abducere, non propinqui; magistratus*
 80 *ultimo repulsi abierunt, complorataque singularis exempli femina*
 81 *ab omnibus quintum iam diem sine alimento trahebat. Assidebat*
 82 *aegrae fidissima ancilla, simulque et lacrimas commodabat lugenti,*
 83 *et quotienscunque defecerat positum in monumento lumen renova-*
 84 *bat. Una igitur in tota civitate fabula erat, solum illud affulsisse*
 85 *verum pudicitiae amorisque exemplum omnis ordinis homines confi-*
 86 *tebantur, cum interim imperator provinciae latrones iussit crucibus*
 87 *affigi secundum illam casulam, in qua recens cadaver matrona*
 88 *deflebat. Proxima ergo nocte, cum miles, qui cruces asservabat, ne*
 89 *quis ad sepulturam corpus detraheret, notasset sibi et lumen inter*
 90 *monumenta clarius fulgens et gemitum lugentis audisset, vitio gentis*
 91 *humanae concupiit scire, quis aut quid faceret. Descendit igitur in*
 92 *conditorium, visaque pulcherrima muliere primo quasi quodam*
 93 *monstro infernisque imaginibus turbatus substitit. Deinde ut et cor-*
 94 *pus iacentis conspexit et lacrimas consideravit faciemque unguibus*
 95 *sectam, ratus scilicet id quod erat, desiderium extincti non posse femi-*
 96 *nam pati, attulit in monumentum cenulam suam coepitque hortari*
 97 *lugentem, ne perseveraret in dolore supervacuo ac nihil profuturo*
 98 *gemitu pectus diduceret: omnium eundem esse exitum sed et idem*
 99 *domicilium, et cetera quibus exulceratae mentes ad sanitatem revo-*
 100 *cantur. At illa ignota consolatione percussa laceravit vehementius*
 101 *pectus ruptosque crines super corpus¹ iacentis imposuit. Non recessit*
 102 *tamen miles, sed eadem exhortatione temptavit dare mulierculae*
 103 *cibum, donec ancilla vini certe ab eo odore corrupta primum ipsa*
 104 *porrexit ad humanitatem invitantis victam manum, deinde refecta*
 105 *potione et cibo expugnare dominae pertinaciam coepit et ‘Quid pro-*
 106 *derit’ inquit ‘hoc tibi, si soluta inedia fueris, si te vivam sepelieris, si*

107 *antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis?*

108 *[112] Ceterum scitis, quid plerumque soleat temptare humanam*
 109 *satietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vellet*
 110 *vivere, isdem etiam pudicitiam eius aggressus est. Nec deformis aut*
 111 *infacundus iuvenis castae videbatur, conciliante gratiam ancilla ac*
 112 *subinde dicente:*

113 *'Placitone etiam pugnabis amoris?'* 980
 114 *Nec venit in mentem, quorum consederis arvis?'*

115 *quid diutius moror? ne hanc quidem partem corporis mulier*
 116 *abstinuit, victorque miles utrumque persuasit. Iacuerunt ergo una*
 117 *non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac*
 118 *tertio die, praecclusis videlicet conditorii foribus, ut quisquis ex notis*
 119 *ignotisque ad monumentum venisset, putaret expirasse super cor-*
 120 *pus viri pudicissimam uxorem. Ceterum delectatus miles et forma*
 121 *mulieris et secreto, quicquid boni per facultates poterat, coemebat et*
 122 *prima statim nocte in monumentum ferebat. Itaque unius cruciarii*
 123 *parentes ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte penden-*
 124 *tem supremoque mandaverunt officio. At miles circumscriptus dum*
 125 *desidet, ut postero die vidit unam sine cadavere crucem, veritus sup-*
 126 *plicium, mulieri quid accidisset exponit: nec se exspectaturum iudicis*
 127 *sententiam, sed gladio ius dicturum ignaviae suae. Commodaret*
 128 *ergo illa perituro locum et fatale conditorium familiari ac viro face-*
 129 *ret. Mulier non minus misericors quam pudica 'ne istud' inquit 'dii*
 130 *sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo*
 131 *funera spectem. Malo mortuum impendere quam vivum occidere.'*
 132 *Secundum hanc orationem iubet ex arca corpus mariti sui tolli atque*
 133 *illi, quae vacabat, cruci affigi. Usus est miles ingenio prudentissimae*
 134 *feminae, posteroque die populus miratus est, qua ratione mortuus*
 135 *isset in crucem.*

5 Marziale *Epigrammata* I, 4

LASCIVA PAGINA, VITA PROBA (PAG. 348 E SS.)

136 *Contigeris nostros, Caesar, si forte libellos,*
 137 *Terrarum dominum pone supercilium.*
 138 *Consuevere iocos vestri quoque ferre triumphi,*
 139 *Materiam dictis nec pudet esse ducem.*
 140 *Qua Thymelen spectas derisoremque Latinum,* 5
 141 *Illa fronte precor carmina nostra legas.*
 142 *Innocuos censura potest permittere lusus:*
 143 *Lasciva est nobis pagina, vita proba.*

6 Marziale *Epigrammata* I, 47

FRA MEDICO E BECCHINO NON C'È POI GRANDE DIFFERENZA! (PAG. 373 E SS.)

144 *Nuper erat medicus, nunc est vispillo Diaulus:*
 145 *Quod vispillo facit, fecerat et medicus.*

7 Marziale *Epigrammata* X, 4

LA MIA PAGINA SA DI UOMO! (PAG. 346 E SS.)

146 *Qui legis Oedipoden caligantemque Thyesten,*
 147 *Colchidas et Scyllas, quid nisi monstra legis?*
 148 *Quid tibi raptus Hylas, quid Parthenopaeus et Attis,*
 149 *Quid tibi dormitor proderit Endymion?*
 150 *5Exutusve puer pinnis labentibus? aut qui* 5
 151 *Odit amatrices Hermaphroditus aquas?*
 152 *Quid te vana iuvant miserae ludibria chartae?*
 153 *Hoc lege, quod possit dicere vita 'Meum est.'*
 154 *Non hic Centauros, non Gorgonas Harpyiasque*
 155 *10Invenies: hominem pagina nostra sapit.* 10
 156 *Sed non vis, Mamurra, tuos cognoscere mores*
 157 *Nec te scire: legas Aetia Callimachi.*

8 Quintiliano - *Institutio oratoria* II, 10, 1-7

LA SCUOLA PREPARA ALLA VITA (PAG. 402 E SS.)

158 [1] *In his primis operibus, quae non ipsa parva sunt sed maio-*
 159 *rum quasi membra atque partes, bene instituto atque exercitato iam*
 160 *fere tempus appetet aggrediendi suasorias iudicialesque materias;*
 161 *quarum antequam viam ingredior, pauca mihi de ipsa ratione decla-*
 162 *mandi dicenda sunt, quae quidem ut ex omnibus novissime inventa*
 163 *ita multo est utilissima. [2] nam et cuncta illa, de quibus diximus,*
 164 *in se fere continet, et veritati proximam imaginem reddit, ideoque*
 165 *ita est celebrata, ut plerisque videretur ad formandam eloquentiam*
 166 *vel sola sufficere. neque enim virtus ulla perpetuae duntaxat orationis*
 167 *reperiri potest, quae non sit cum hac dicendi meditatione communis.*
 168 [3] *eo quidem res ista culpa docentium reccidit, ut inter praecipuas*
 169 *quae corrumpere eloquentiam causas licentia atque inscitia de-*
 170 *clamantium fuerit. sed eo, quod natura bonum est, bene uti licet.*
 171 [4] *sint ergo et ipsae materiae, quae fingentur, quam simillimae*
 172 *veritatis, et declamatio, in quantum maxime potest, imitetur eas*
 173 *actiones, in quarum exercitationem reperta est. [5] nam magos et*
 174 *pestilentiam et responsa et saeviores tragicis novercas aliaque magis*
 175 *adhuc fabulosa frustra inter sponsiones et interdicta [p. 274] quae-*
 176 *remus. quid ergo? nunquam haec supra fidem et poetica, ut vere*
 177 *dixerim, themata iuvenibus tractare permittamus, ut exspatiantur*
 178 *et gaudeant materia et quasi in corpus eant? [6] erit optimum; sed*
 179 *certe sint grandia et tumida, non stulta etiam et acrioribus oculis*
 180 *intuenti ridicula: ut, si iam cedendum est, impleat se declamator*
 181 *aliquando, dum sciat, ut quadrupedes, cum viridi pabulo distentae*
 182 *sunt, sanguinis detractio curantur et sic ad cibos viribus conservan-*
 183 *dis idoneos redeunt, ita sibi quoque tenuandas adipēs, et quidquid*
 184 *humoris corrupti contraxerit, emittendum, si esse sanus ac robustus*
 185 *volet. alioqui tumor ille inanis primo cuiusque veri operis conatu*
 186 *deprehendetur. [7] totum autem declamandi opus qui diversum*
 187 *omni modo a forensibus causis existimant, ii profecto ne rationem*
 188 *quidem, qua ista exercitatio inventa sit, pervident.*

9 Tacito - *Agricola* 30

IL DISCORSO DI CALGÀCO

189 *'Quotiens causas belli et necessitatem nostram intueor, magnus*
 190 *mibi animus est hodiernum diem consensumque vestrum initium*
 191 *libertatis toti Britanniae fore: nam et universi coistis et servitutis ex-*
 192 *pertes, et nullae ultra terrae ac ne mare quidem securum inminente*
 193 *nobis classe Romana. [2] ita proelium atque arma, quae fortibus*
 194 *honestae, eadem etiam [3] ignavis tutissima sunt. priores pugnae, qui-*
 195 *bus adversus Romanos varia fortuna certatum est, spem ac subsidium*
 196 *in nostris manibus habebant, quia nobilissimi totius Britanniae eo-*
 197 *que in ipsis penetralibus siti nec ulla servientium litora aspicientes,*
 198 *oculos quoque a contactu dominationis [4] inviolatos habebamus.*
 199 *nos terrarum ac libertatis extremos recessus ipse ac sinus famae in*
 200 *hunc diem defendit: nunc terminus Britanniae patet, atque omne*
 201 *ignotum pro magnifico est; sed nulla iam ultra gens, nihil nisi fluctus*
 202 *ac saxa, et infestiores Romani, quorum superbiam frustra per obse-*
 203 *quium ac modestiam effugas. [5] raptores orbis, postquam cuncta*
 204 *vastantibus defuere terrae, mare scrutantur: si locuples hostis est, ava-*
 205 *ri, si pauper, ambitiosi, quos non Oriens, non Occidens satiaverit: soli*
 206 *omnium opes atque [6] inopiam pari adfectu concupiscunt. auferre*
 207 *trucidare rapere falsis nominibus imperium, atque ubi solitudinem*
 208 *faciunt, pacem appellant.*

10 Tacito - *Annales* 1,1

IL PROEMIO DELL'OPERA

209 *Urbem Romam a principio reges habuere; libertatem et consula-*
 210 *tum L. Brutus instituit. dictaturae ad tempus sumebantur; neque*
 211 *decemviralis potestas ultra biennium, neque tribunorum militum*
 212 *consulare ius diu valuit. non Cinnae, non Sullae longa dominatio;*
 213 *et Pompei Crassique potentia cito in Caesarem, Lepidi atque Anto-*
 214 *nii arma in Augustum cessere, qui cuncta discordiis civilibus fessa*
 215 *nomine principis sub imperium accepit. sed veteris populi Romani*
 216 *prospera vel adversa claris scriptoribus memorata sunt; temporibus-*
 217 *que Augusti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliscente*
 218 *adulatione deterrerentur. Tiberii Gaique et Claudii ac Neronis res*

219 *florentibus ipsis ob metum falsae, postquam occiderant recentibus*
 220 *odiis compositae sunt. inde consilium mihi pauca de Augusto et ex-*
 221 *trema tradere, mox Tiberii principatum et cetera, sine ira et studio,*
 222 *quorum causas procul habeo.libero.*

11 Tacito - *Historiae* 1,1

IL PROEMIO DELL'OPERA (PAG. 542 E SS.)

223 *[1] Initium mihi operis Servius Galba iterum Titus Vinius con-*
 224 *sules erunt. nam post conditam urbem octingentos et viginti prioris*
 225 *aevi annos multi auctores rettulerunt, dum res populi Romani me-*
 226 *morabantur pari eloquentia ac libertate: postquam bellatum apud*
 227 *Actium atque omnem potentiam ad unum conferri pacis interfuit,*
 228 *magna illa ingenia cessere; simul veritas pluribus modis infracta,*
 229 *primum inscitia rei publicae ut alienae, mox libidine adsentandi*
 230 *aut rursus odio adversus dominantis: ita neutris cura posteritatis*
 231 *inter infensos vel obnoxios. sed ambitionem scriptoris facile averseris,*
 232 *obtrectatio et livor pronis auribus accipiuntur; quippe adulationi*
 233 *foedum crimen servitutis, malignitati falsa species libertatis inest.*
 234 *mihi Galba Otho Vitellius nec beneficio nec iniuria cogniti. dignita-*
 235 *tem nostram a Vespasiano inchoatam, a Tito auctam, a Domitiano*
 236 *longius provectam non abnuerim: sed incorruptam fidem professis*
 237 *neque amore quisquam et sine odio dicendus est. quod si vita sup-*
 238 *peditet, principatum divi Nervae et imperium Traiani, uberiolem*
 239 *securioremque materiam, senectuti seposui, rara temporum felicitate*
 240 *ubi sentire quae velis et quae sentias dicere licet.*

12 Tacito - *Germania* 18,1 - 20,2

VIZI DEI ROMANI E VIRTÙ DEI BARBARI: IL MATRIMONIO (PAG. 487
E SS.)

241 *[18] Quamquam severa illic matrimonia, nec ullam morum*
 242 *partem magis laudaveris. nam prope soli barbarorum singulis uxo-*
 243 *ribus contenti sunt, exceptis admodum paucis, qui non libidine sed*
 244 *ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. [2] dotem non uxor*
 245 *marito, sed uxori maritus offert. intersunt parentes et propinqui ac*
 246 *munera probant, munera non ad delicias muliebres quaesita nec qui-*

247 *bus nova nupta comatur, sed boves et frenatum equum et scutum cum*
 248 *[3] framea gladioque. in haec munera uxor accipitur, atque in vicem*
 249 *ipsa armorum aliquid viro adfert: hoc maximum vinculum, haec*
 250 *arcana sacra, hos coniugales deos arbitrantur. [4] ne se mulier extra*
 251 *virtutum cogitationes extraque bellorum casus putet, ipsis incipientis*
 252 *matrimonii auspiciis admonetur venire se laborum periculorumque*
 253 *sociam, idem in pace, idem in proelio passuram ausuramque: hoc*
 254 *iuncti boves, hoc paratus equus, hoc data arma denuntiant. [5] sic*
 255 *vivendum, sic pereundum: accipere se quae liberis inviolata ac digna*
 256 *reddat, quae nurus accipiant rursusque ad nepotes referantur.*

257 *[19] Ergo saepta pudicitia agunt, nullis spectaculorum illecebris,*
 258 *nullis conviviorum irritationibus corruptae. [2] litterarum secreta*
 259 *viri pariter ac feminae ignorant. paucissima in tam numerosa gen-*
 260 *te adulteria, quorum poena praesens et maritis permissa: abscisis*
 261 *crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus ac per*
 262 *omnem vicum verberare agit; publicatae enim pudicitiae nulla venia:*
 263 *non forma, [3] non aetate, non opibus maritum invenerit. nemo*
 264 *enim illic vitia ridet, nec corrumpere et corrumpi saeculum voca-*
 265 *tur. melius quidem adhuc eae civitates, in quibus tantum virgines*
 266 *nubunt et cum spe votoque uxoris semel [4] transigitur. sic unum*
 267 *accipiunt maritum quo modo unum corpus unamque vitam, ne ulla*
 268 *cogitatio ultra, ne longior cupiditas, ne tamquam maritum sed tam-*
 269 *quam matrimonium [5] ament. numerum liberorum finire aut*
 270 *quemquam ex agnatis necare flagitium habetur, plusque ibi boni*
 271 *mores valent quam alibi bonae leges.*

272 *[20] In omni domo nudi ac sordidi in hos artus, in haec corpora,*
 273 *quae miramur, excrescunt. sua quemque mater [2] uberibus alit,*
 274 *nec ancillis ac nutricibus delegantur.*

13 Apuleio - *Metamorphoses* 3, 24-25

LUCIO DIVENTA ASINO (PAG. 590 E SS.)

275 **24** *Haec identidem asseverans summa cum trepidatione irre-*
 276 *pit cubiculum et pyxidem depromit arcula; quam ego amplexus ac*
 277 *deosculatus prius, utque mihi prosperis faveret volatibus deprecatus,*
 278 *abiectis propere laciniis totis, avide manus immersi et haurite pluscu-*
 279 *lo uncto corporis mei membra perfricui. Iamque alternis conatibus*
 280 *libratis brachiis in avem similem gestiebam: nec ullae plumulae nec*
 281 *usquam pinnulae, sed plane pili mei crassantur in saetas, sed, cutis*
 282 *tenella duratur in corium et in extimis palmulis perduto numero*
 283 *toti digiti coguntur in singulas ungulas et de spinae meae termino*
 284 *grandis cauda procedit: iam facies enormis et os prolixum et nares*
 285 *hiantes et labiae pendulae, sic et aures immodicis horripilant aucti-*
 286 *bus; nec ullum miserae reformationis video solacium nisi quod mihi*
 287 *iam nequeunti* **25.** *tenere Fotidem natura crescebat. Ac dum salu-*
 288 *tis inopia cuncta corporis mei considera, non avem mel sed asinum*
 289 *video, querens de facto Fotidis, sed iam humano gestu simul et vo-*
 290 *ce privatus, quod solum poteram, postrema deiecta labia humidis*
 291 *tamen oculis obliquum respiciens ad illam tacitus expostulabam.*
 292 *Quae ubi primum me talem aspexit, percussit faciem suam mani-*
 293 *bus infestis, et 'Occisa sum misera' clamavit: 'Me trepidatio simul*
 294 *et festinatio fefellit et pyxidum similitudo decepit. Sed bene, quod*
 295 *facilior reformationis huius medela suppeditat; nam rosis tantum*
 296 *demorsitatis exhibis asinum statimque in meum Lucium postliminio*
 297 *redibis. Atque utinam vesperi de more nobis parassem corollas ali-*
 298 *quas, ne moram talem patereris vel noctis unius: sed primo diluculo*
 299 *remedium festinabitur tibi.'*

14 Apuleio - *Metamorphoses* 4, 32-33

PSICHE SPOSERÀ UN «MOSTRO CRUDELE» (PAG. 601 E SS.)

300 **32.** *Interea Psyche cum sua sibi perspicua pulchritudine nullum*
 301 *decoris sui fructum percipit. Spectatur ab omnibus, laudatur ab om-*
 302 *nibus, nec quisquam, non rex, non regius, nec de plebe saltem cupiens*
 303 *eius nuptiarum petitor accedit: mirantur quidem divinam speciem,*
 304 *sed ut simulacrum fabre politum mirantur omnes. Olim duae ma-*

305 *iores sorores, quarum temperatam formositatem nulli diffamarant*
 306 *populi, procis regibus desponsae iam beatas nuptias adeptae sed Psy-*
 307 *che virgo vidua domi residens deflet desertam suam solitudinem,*
 308 *aegra corporis, animi saucia, et quamvis gentibus totis complacitam*
 309 *odit in se suam formositatem. Sic infortunatissimae filiae miser-*
 310 *rimus pater, suspectatis caelestibus odiis et irae superum metuens,*
 311 *dei Milesii vetustissimum percontatur oraculum et a tanto numine*
 312 *precibus et victimis ingratae virgini petit nuptias et maritum. Sed*
 313 *Apollo, quamquam Graecus et Ionicus, propter Milesiae conditorem*
 314 *sic Latina sorte respondit: 33. 'Montis in excelsi scopulo, rex, siste*
 315 *puellam Ornatam mundo funerei thalami: Nec speres generum mor-*
 316 *tali stirpe creatum, Sed saevum atque ferum vipereumque malum,*
 317 *Quod pinnis volitans super aethera cuncta fatigat Flammaque et*
 318 *ferro singula debilitat; Quod tremit ipse Iovis, quo numina terrifi-*
 319 *cantur, Fluminaque horrescunt et Stygiae tenebrae.'* Rex, olim beatus,
 320 *affatu sanctae vaticinationis accepto pigens tristisque retro domum*
 321 *pergit suaeque coniugi praecepta sortis enodat infaustae. Maeretur,*
 322 *fletur, lamentatur diebus plusculis: sed dirae sortis iam urget taeter*
 323 *effectus, iam feralium nuptiarum miserrimae virgini choragium*
 324 *struitur, iam taedae lumen atrae fuliginis cinere marcescit, et sonus*
 325 *tibiae zygiae mutatur in querulum Lydii modum, cantusque laetus*
 326 *hymenaei lugubri finitur ululatu, et puella nuptura deterget lacri-*
 327 *mas ipso suo flammeo. Sic affectae domus triste fatum cuncta etiam*
 328 *civitas congemebat, luctuque publico confestim congruens edicitur*
 329 *iustitium.*